

KS. SZYMON KRZYSZTOF WAWRZYŃCZAK

Facoltà Teologica dell'Italia Settentrionale w Mediolanie

SUKCESJA URZĘDU BISKUPIEGO W NAUCZANIU KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO I KOŚCIOŁA POLSKOKATOLICKIEGO W RP Z UWZGLĘDNIENIEM PROBLEMU BISKUPÓW WĘDROWNYCH (*EPISCOPI VAGANTES*)

Słowa kluczowe: sukcesja apostołska, ekumenizm, Kościół Rzymskokatolicki, Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej, starokatolicyzm

1. Wprowadzenie. 2. Kontekst. 3. Przekazywanie sukcesji apostołskiej w nauczaniu Kościołów. 4. Sukcesja urzędu biskupiego poza wspólnotą Kościoła w nauczaniu rzymskokatolickim. 5. Sukcesja historyczna biskupów Kościoła Rzymskokatolickiego. 6. Problem biskupów wędrownych w Kościołach starokatolickich. 7. Sukcesja historyczna biskupów Kościoła Polskokatolickiego. 8. Wnioski

1. WPROWADZENIE

Zagadnienie sukcesji apostołskiej zajmuje szczególne miejsce na polu badań ekumenicznych prowadzonych przez Kościół katolicki po Soborze Watykańskim II. Sukcesja wskazuje na zachowanie łączności z wiarą i tradycją Kościoła ustanowionego przez Jezusa Chrystusa, szczególnie Kościoła pierwszych wieków niepodzielnego chrześcijaństwa¹.

Nowy leksykon teologiczny podaje, że pojęcie „sukcesji apostołskiej” obejmuje dwa istotne aspekty: „pytanie o tożsamość dzisiejszej wiary i jej nieprzerwaną łączność z początkami, a także uprawnienie urzędu kościelnego przez jego pochodzenie od apostołów, opierające się na przekonaniu, że w powołaniu Dwunastu przez Jezusa i w kształtowaniu się urzędu pod wpływem Ducha Świętego znalazła wyraz Boża

¹ Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio* (21 listopada 1964), nr 15; Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Apostolskość Kościoła i sukcesja apostołska* (1973) VI, 1. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1973_successione-apostolica_pl.html (dostęp: 1.08.2022).

wola założenia Kościoła i powołania jego urzędu”². Pierwszy aspekt, czyli pytanie o tożsamość, jest uznany za ważniejszy w dialogu ekumenicznym; drugi z kolei poszerzony o to, że w katolickiej teologii wyróżnia się udział w sukcesji nie tylko za pośrednictwem otrzymanych święceń, ale również przez przynależność do Kolegium Biskupów³. Znaczący to tyle, że „ogół biskupów z papieżem na czele jest w sukcesji apostolskiej następcą Kolegium apostołów z Piotrem na czele; poszczególny biskup jako członek tego kolegium jest następcą apostołów”⁴. Hasło zawiera również informację, że dla Kościoła katolickiego sukcesja jest przede wszystkim sprawą nieprzerwanego od czasów apostolskich następstwa święceń, a Kościół uznaje istnienie prawdziwego episkopatu także poza wspólnotą katolicką⁵.

2. KONTEKST

Kościół Rzymskokatolicki prowadzi dialog ekumeniczny oparty na problematyce sukcesji z różnymi Kościołami i wspólnotami eklesjalnymi. Jedną z nich jest Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej, z którym od ponad dwudziestu lat prowadzone są na poziomie Konferencji Episkopatu Polski rozmowy, obejmujące również temat sukcesji apostolskiej⁶. Intensywne i dość pogłębione badania tego zagadnienia ukazują rzeczywistą bliskość doktrynalną obu Kościołów, co zostało ukazane w licznych badaniach i publikacjach dwustronnych⁷. Jednym z zagadnień, które wykazują rozbieżności w doktrynie i praktyce Kościołów, jest kwestia sukcesji urzędu biskupiego poza wspólnotą Kościoła, powiązana z marginalnym, typowym dla starokatolicyzmu, zjawiskiem biskupów bez konkretnej przynależności kościelnej, zwanych „biskupami wędrownymi”. Podejmowane studium ma charakter teologiczny i jest uzupełnione o historyczne aspekty zagadnienia sukcesji urzędu biskupa. Ujęcie tematu dopełniają wypowiedzi prawne⁸.

² *Successio apostolica*, w: H. Vorgrimler, *Nowy leksykon teologiczny*, tłum. z niem. T. Mieszkowski, Warszawa 2005, 352.

³ Jest to ta sama *successio apostolica*, przekazywana biskupowi poprzez konsekrację, której znaczenie uwypukla się jednak w kolegialnym charakterze posługi biskupów w jedności z papieżem; Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores gregis* (16 października 2003), nr 8.

⁴ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, nr 20, 22.

⁵ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (21 listopada 1964), nr 15.

⁶ Na temat historii i owoców dialogu z Kościołem polskokatolickim zob. S. Wawrzyńczak, *Dialog ekumeniczny Kościoła Rzymskokatolickiego z Kościołem Polskokatolickim*, w: *Synodalność. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Pelplin 2020, 191–215.

⁷ Zob. *Biskup – prezbiter – diakon. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. J. Jezierski, Olsztyn 2008; *Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn 2018.

⁸ Wymogi przekazywania sukcesji są obecne także w prawie kanonicznym obu Kościołów.

3. PRZEKAZYWANIE SUKCESJI APOSTOLSKIEJ W NAUCZANIU KOŚCIOŁÓW

Sukcesja jako dar Chrystusa dla Kościoła jest charyzmatem, otrzymywanym w widzialnej społeczności wierzących. Charyzmat sukcesji zakłada nie tylko, że otrzymujący go wybrany ma wiarę Kościoła, przekazywaną od czasów apostołskich, jak również fakt, że urząd pasterski zostanie mu przekazany w działaniu, „które ma jako narzędzia jednego lub kilku podobnie pełniących posługę, włączonych już do sukcesji apostołskiej”⁹. Sukcesja, zakładając następstwo na urzędzie apostołskim, przez swój sakramentalny charakter buduje strukturę całego liturgicznego życia Kościoła¹⁰. Przekazywany urząd czyni wyświęconego głosicielem i depozytariuszem apostołskiego wyznania wiary o Ojcu, dlatego też Kościół zachowuje zasadę, że w celu zachowania sukcesji apostołskiej konieczne są „święcenia udzielane i otrzymywane w wierze, którą on sam wyznaje”¹¹. Tylko biskup, ważnie wyświęcony w sukcesji apostołskiej, może udzielać jakichkolwiek święceń¹². Tam, gdzie nie ma święceń, nie można mówić o zachowaniu sukcesji apostołskiej, które realizuje się na drodze sakramentalnej¹³. W czasach apostołskich i poapostołskich obrzęd święceń był krótki – zawierał czytanie słowa Bożego, modlitwę i nałożenie rąk na wybranego (1 Tm 4, 14.5, 22; Dz 6, 13, 3)¹⁴.

Kościół katolicki, zgodnie z Tradycją, udziela święceń biskupich przez nałożenie rąk¹⁵ i modlitwę konsekuracyjną¹⁶. Może je otrzymać wyłącznie mężczyzna¹⁷ ochrzczony, celibatariusz, spełniający stawiane biskupom wymagania, określone kanonami Kodeksu Prawa Kanonicznego¹⁸. Zgodnie z tradycją i przepisami świętych kanonów, wraz z biskupem – głównym konsekratorem – w obrzędzie powinno uczestniczyć przynajmniej dwóch biskupów – współkonsekratorów¹⁹.

⁹ Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Apostolskość Kościoła*, V.

¹⁰ Por. KKK, nr 1087.

¹¹ „Kościół, będąc świadomy, że jego własne istnienie jest związane z apostołskością, i że urząd przekazywany za pośrednictwem święceń włącza wyświęcanego w apostołskie wyznanie prawdy o Ojcu, uznał za konieczne do sukcesji apostołskiej, w ścisłym znaczeniu tego słowa, święcenia udzielane i otrzymywane w wierze, którą on sam wyznaje”. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Apostolskość Kościoła*, V.

¹² P. Majer, *Sukcesja urzędu biskupiego według obowiązujących przepisów prawa kościelnego, w: Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn 2018, 93; KKK, nr 1576; Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 2008, kan. 1012.

¹³ W temacie warunków do ważności święceń zob. T. Jakubiak, *Problem ważności przyjęcia sakramentu święceń w prawie Kościoła katolickiego*, Płock 2018.

¹⁴ B. Mokrzycki, *Kościół w świętości*, Warszawa 1984, 65.

¹⁵ Zob. *Breviarium Fidei, Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, opr. S. Głowa, I. Bieda, Poznań 1988, 497–498.

¹⁶ KPK, kan. 1009; por. KKK, nr 1554.

¹⁷ Kongregacja Nauki Wiary, Deklaracja *Inter insigniores* (15.10.1976), w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji nauki Wiary 1966–1994*, Tarnów 1995, 110–122; KPK, kan. 1024.

¹⁸ KPK, kan. 378, kan. 1024–1052.

¹⁹ Koncelebra jest zalecana, ale nie obowiązkowa. Od wymogu dwóch współkonsekratorów konieczna jest dyspensa Stolicy Apostolskiej; KPK, kan. 1014.

Prawo kanoniczne Kościoła rzymskokatolickiego nie zna pojęcia sukcesji apostołskiej ani nie ustanawia wprost wymogu przekazywania uprawnień apostołskich przez biskupów, ale nie znaczy to, że idea sukcesji jest obca prawu kanonicznemu²⁰. Kanon 375 KPK podaje opisową definicję urzędu biskupa i wskazuje, że biskupi są następcami apostołów przez Ducha Świętego i z ustanowienia Boga. Kanon 330, ukazujący paralelizm między Piotrem i kolegium apostołów a papieżem i biskupami, nazywa ich „następcami apostołów”²¹. Również kan. 366 wyraźnie nawiązuje do sukcesji apostołskiej, gdyż mówi o nieprzerwanej kontynuacji ciała apostołskieg o w kolegium biskupim, razem z papieżem jako jego głową²².

Prawo wewnętrzne Kościoła Polskokatolickiego w RP kwestie dotyczące biskupów reguluje w kanonach: od 50 do 65. Przekazują one, jakie warunki musi spełnić kandydat na biskupa, jakie uprawnienia mu przysługują, a także omawiają zasady wyboru biskupów i regulacje dotyczące ich święceń²³. Kandydat na biskupa w Kościele polskokatolickim, który ma ustrój synodalny, jest wybierany i zatwierdzany przez Synod Kościoła. Duchowny rzymskokatolicki w analogicznej sytuacji otrzymuje nominację Stolicy Apostolskiej, bez której święcenia są udzielane niegodziwie. Kościół polskokatolicki, chociaż należy do Unii Utrechckiej, jest niezależny w wyborze biskupów, ma jednak obowiązek poinformowania innych Kościołów Unii o wyborze i konsekracji biskupa²⁴. Święceń prawomocnie wybranemu kandydatowi mają udzielać jedynie biskupi Unii; pożądaną praktyką jest zapraszanie do konsekracji również biskupów – członków innych Kościołów Unii, nawet jeśli dana wspólnota ma odpowiednią liczbę biskupów do udzielenia święceń²⁵. Podobnie jak rzymskokatolicki elekt, tak i polskokatolicki składa przysięgę już po otrzymaniu nominacji na biskupa²⁶. Na uwagę zasługuje kan. 57 § 3 „Prawa wewnętrznego”, stanowiący, że konsekracja musi się dokonać w ciągu 3 miesięcy od daty wyboru. Dla starokatolickich kandydatów do święceń biskupich nie istnieje obowiązek celibatu.

4. SUKCESJA URZĘDU BISKUPIEGO POZA WSPÓLNOTĄ KOŚCIOŁA W NAUCZANIU RZYMSKOKATOLICKIM

Na podstawie dawnej praktyki i tradycji kościelnej, teologia rzymskokatolicka naucza, że biskup ważnie wyświęcony, jeśli nawet opuścił wspólnotę Kościoła, nie

²⁰ P. Majer, dz.cyt., 89.

²¹ Tamże.

²² Tamże, 90.

²³ A. Gontarek, *Liturgia święceń biskupich w Kościele Polskokatolickim w: Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn 2018, 31.

²⁴ *Umowa biskupów starokatolickich zjednoczonych w Unii Utrechckiej, uchwalona w dniu 12 września 1974 roku*, Art. 8 i 9. http://www.polskokatolicki.pl/HISTORIA/DOKUMENTY/umowa_biskupow_starokatolickich.htm (dostęp: 1.09.2022).

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże.

traci władzy wynikającej z przyjętych święceń²⁷. Nie może ich jednak wykonywać. Oznacza to, że gdyby pozostający poza komunią kościelną biskup wyświęcił lub konsekrował kolejnego biskupa, zachowując materię i formę sakramentu i z właściwą intencją, to święcenia te będą ważne, choć udzielone niegodziwie²⁸. Istnieje jednak dekret Kongregacji Nauki Wiary z 17 września 1976 r., który mówi o możliwości nieuznania święceń, udzielonych przez biskupa znajdującego się poza komunią kościelną²⁹. Chociaż byłyby one ważne, to Kościół nie uzna ani ich, ani skutków prawnych, które pociągają ze sobą³⁰. Czym innym jest uznanie ważności święceń, a czym innym dopuszczenie tak wyświęconych do wykonywania urzędu.

Podkreślając wymóg sukcesji, jakim jest udzielenie święceń przez szafarza, będącego w pełnej komunii z Biskupem Rzymu, Kościół nie zamyka sprawy ważności święceń udzielanych przez biskupów pozostających poza wspólnotą Kościoła³¹. Biskup, wykluczony z kolegium biskupów i ze wspólnoty z papieżem, będzie udzielał święceń ważnie, choć niegodnie, a konsekrowani przez niego biskupi również nie wejdą w skład kolegium biskupów. Z pewnością ważna sukcesja nie istnieje bez ważnych święceń, ponieważ można ją przekazywać jedynie na drodze sakramentalnej³². Sukcesja w ścisłym znaczeniu wiąże się, obok ważności obrzędu, z pozostawaniem w jedność z kolegium biskupów na czele z jego głową, bo „członkiem kolegium biskupiego zostaje się na mocy sakramentu święceń i hierarchicznej komunii z głową kolegium i jego członkami”³³. Nałożenie rąk, obecne przy święceniach, nie oznacza przekazania daru Ducha Świętego jednemu biskupowi przez innego, ale wyraża związek z całym ciałem apostołskim, sukcesja apostołska realizuje się bowiem jedynie w kolegium biskupów. Włączenie do kolegium episkopalnego odzwierciedla również kanoniczny, wywodzący się ze starożytności, wymóg przynajmniej trzech konsekratorów nowego biskupa. Praktycznie zapewnia on, że wszystkie udzielane w ten sposób święcenia są ważne³⁴. Ponadto, choć złamanie zakazu udzielania sakry biskupiej bez papieskiej nominacji nie oznacza nieważności konsekracji, to niegodziwie konsekrowany biskup nie otrzymuje władzy biskupiej, która zawsze musi być sprawowana w łączności z Biskupem Rzymu i nie przynależy do kolegium biskupiego³⁵. Benedykt XVI w *Liście do biskupów, kapłanów, do osób konsekrowanych oraz do wiernych świeckich Kościoła katolickiego w Chińskiej Republice*

²⁷ P. Majer, dz.cyt., 93; nie jest to doktryna *de fide tenenda*, ale jest wyraźnie wypowiediana przez nauczanie Kościoła i teologów katolickich.

²⁸ Tamże.

²⁹ Kongregacja Nauki Wiary, *Dekret o bezprawnym udzieleniu święceń kapłańskich i konsekracji biskupiej* (1976), w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966–1994*, opr. Z. Zimowski, J. Królikowski, Tarnów 1995, 109.

³⁰ P. Majer, dz.cyt., 94.

³¹ Tamże, 95.

³² Tamże.

³³ Sobór Watykański II, *Lumen gentium* nr 22; KKK, nr 1559.

³⁴ Zob. *Pontyfikał Rzymski, odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II, wydany z upoważnienia papieża Pawła VI, poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, Katowice 1999, p. 25, 32–35.

³⁵ P. Majer, dz.cyt. 98.

Ludowej pisze: „Są też nieliczni biskupi, którzy zostali wyświęceni bez mandatu papieskiego i nie poprosili lub też nie otrzymali jeszcze koniecznego uprawnienia. Według doktryny Kościoła katolickiego należy uznać ich za nieprawowitych, ale ważne wyświęconych, o ile istnieje pewność, że otrzymali święcenia z rąk ważnie wyświęconych biskupów oraz że został zachowany katolicki ceremoniał święceń biskupich. Dlatego też, mimo iż nie są oni w jedności z papieżem, ważne spełniają swą posługę udzielania sakramentów, pomimo że czynią to w sposób nieprawny”³⁶. Komunia z papieżem jest wyrażona w czasie święceń przed odczytanie nominacji Stolicy Apostolskiej, a święcenia bez takiej nominacji wiążą się z ekskomuniką *latae sententiae* konsekраторów i elekta³⁷. Przestępstwo to nie zakłada jedynie usiłowania udzielenia święceń, ale przeprowadzenie ważnej konsekracji.

Sukcesja apostolska jest przekazywana w sakramencie święceń, toteż niezbędnym warunkiem zachowania jej ciągłości jest udzielanie w Kościele ważnych święceń biskupich. Przy spełnieniu wymogów formalnych i zachowaniu materii, formy i intencji przez elekta i konsekratora, władza święceń zostaje przekazywana nawet pomimo braku komunii z Biskupem Rzymu³⁸. Takie święcenia, chociaż udzielane niegodziwie, pozostają ważne i mają skutek sakramentalny. Ustanowienie w Kościele dodatkowych, prawnych wymogów do ważnej konsekracji biskupiej nie jest niemożliwe i stanowi przedmiot badań teologicznych³⁹.

5. SUKCESJA HISTORYCZNA BISKUPÓW KOŚCIOŁA RZYMSKOKATOLICKIEGO

Badanie historycznego następstwa biskupów na urzędzie (zwanego także sukcesją historyczną), stanowi głównie obszar pracy historyków, choć ma znaczenie także dla teologii. Materia ta wciąż budzi pewne wątpliwości, szczególnie w dialogu ekumenicznym. Dla protestantów historyczna sukcesja jest sprawą drugorzędną (choć np. polscy luteranie ją zachowują⁴⁰), a Kościoły prawosławne i starokatolickie, chociaż mają sakrament święceń wraz z utrzymaniem łańcucha nałożenia rąk, to jednak akcentują przede wszystkim trwanie w wierze apostolskiej i w łączności z Kościołem w obawie przed „magicznym” podejściem do sukcesji apostolskiej.

³⁶ Benedykt XVI, *List do biskupów, do kapłanów, do osób konsekrowanych oraz wiernych świeckich Kościoła katolickiego w Chińskiej Republice Ludowej*, (27.05.2007), L'Osservatore Romano, wyd. polskie, 28 (2007) 9, 4–16.

³⁷ KPK, kan. 1382.

³⁸ P. Majer, dz.cyt., 100.

³⁹ Treść *Dekretu o bezprawnym udzieleniu święceń kapłańskich i konsekracji biskupiej* można porównać z bieżącą praktyką prawosławną, która uważa, że „sukcesja może być przerwana nie tylko przez niekanoniczne święcenia dokonane przez niekompetentne osoby, jak również przez naruszenie doktryny i wiary apostolskiej”. Por. W. Hryniewicz, *Sukcesja apostolska w świetle współczesnej teologii prawosławnej*, *Collectanea Theologica* 44 (1974) 1, 25–26. Patrz także przyp. 58.

⁴⁰ Zob. J. Gross, *Pochodzenie sukcesji apostolskiej polskich biskupów luteranckich*, Dziegielów 2012.

Sukcesja historyczna oznacza historyczną ciągłość przekazywania urzędu biskupiego wraz z sukcesją apostołską⁴¹. Aby nie było wątpliwości co do ważności święceń biskupich i ich pochodzenia od apostołów, już w pierwotnym Kościele, na Soborze w Nicei (325 r.) w kan. 4 zapisano wymóg, że święceń biskupich mają udzielać elektowi wszyscy biskupi prowincji, a w razie niemożliwości przynajmniej trzech, przy pisemnej zgodzie pozostałych⁴². Formą ukazania ciągłości przekazywania urzędu apostołskiego jest tworzenie linii sukcesyjnych. Zajmuje się tym episkopologia, nauka pomocnicza historii Kościoła, która gromadzi dane biograficzne biskupów i informacje o ich święceniach⁴³. Linie sukcesyjne mają za zadanie nie tylko pokazać swoisty „rodowód” święceń, ale potwierdzać prawdziwość i ważność otrzymanej sakry przez ukazanie biskupa w pokoleniowym łańcuchu, do którego należą konsekраторы, konsekраторы konsekраторów aż do XVI w.⁴⁴. Mają również wymiar symboliczny, bo pokazują, że Kościół obecnego czasu, w tym jego biskupi, to zmiennicy w sztafecie wiary i przekazywania łaski urzędu, która trwać będzie do przyjścia Chrystusa.

Spisy biskupów i ich następców tworzono w Kościele już w czasach poapostolskich. W XX w., wraz z narodzinami episkopologii, zaczęto gromadzić dane dotyczące linii sukcesyjnych biskupów katolickich. W tych badaniach udało się dotrzeć jedynie do XV i XVI w., ponieważ w przeciwieństwie do święconych biskupów, nie udokumentowano danych ich konsekраторów⁴⁵. Ten brak nie oznacza niepewności nieprzerwanej sukcesji w Kościele, tym bardziej że nawet jego przeciwnicy i polemicy w swoich pismach nie kwestionowali faktu zachowania sukcesji urzędu w Kościele. Pisma św. Augustyna dowodzą, że w Kościele jego czasów było przekonanie o nieprzerwanej sukcesji i jej źródło było znane⁴⁶. Już w czasach poapostolskich, w II w. Ireneusz uważał, że apostołskość potwierdza związek z biskupami Rzymu, znajdującymi się w łańcuchu konsekраторów⁴⁷.

Na podstawie znanych wiadomości o sakrach biskupów świata, udało się wyodrębnić kilka linii sukcesyjnych w ukazywaniu łańcucha konsekраторów biskupów rzymskokatolickich, które nie są ze sobą powiązane. Spośród nich największe znaczenie ma linia sukcesyjna, mająca swój początek od kardynała Scipiona Rebiby, do której należy ok. 90% episkopatu rzymskokatolickiego⁴⁸. Aktualizowane na bieżąco informacje na temat episkopatu Kościoła rzymskokatolickiego, w tym dane dotyczące udokumentowanego początku linii sukcesji poszczególnych biskupów, można znaleźć na portalu <http://www.catholic-hierarchy.org>⁴⁹.

⁴¹ M. Różański, *Sukcesja apostołska biskupów łódzkich*, Łódzkie Studia Teologiczne 11–12 (2002–2003), 169.

⁴² Tamże.

⁴³ H. Kaczmarzki, *Sukcesja apostołska papieży od XVI wieku do czasów najnowszych*, Saeculum Christianum 6 (1999) 1, 229.

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ M. Różański, dz.cyt. 170.

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ H. Kaczmarzki, dz.cyt., 237. Oprócz tego istnieje jeszcze sześć linii sukcesji biskupich, dotyczących katolickich Kościołów wschodnich (tamże, 230).

⁴⁹ <http://www.catholic-hierarchy.org/>, (dostęp: 1.05.2022).

6. PROBLEM BISKUPÓW WĘDROWNYCH W KOŚCIOŁACH STAROKATOLICKICH

Episcopi vagantes, to biskupi wędrowni, którzy skupiają wokół siebie nieliczne grupy wiernych i nie mają prawnie uregulowanej organizacji kościelnej⁵⁰. Posługują się przesadną tytulaturą, ale pełnią urząd nieważnie, nie mając oparcia we wspólnocie kościelnej i jej pełnomocnictwie. Wspólnota „biskupów wędrownych” została zapoczątkowana przez Josepha Rene Vilatte (1854–1929), Arnolda Harrisa Mattewa (1852–1919) i Leona Chechemiana (1848–1920). Pierwszy był Belgiem, katolikiem rzymskim nawróconym na anglikanizm, który 29 maja 1892 r. otrzymał sakrę z rąk biskupa Juliusa I i dwóch innych biskupów syryjsko-jakobickiego Kościoła Malabaru⁵¹. Następnie ogłosił się arcybiskupem Niezależnego Kościoła Katolickiego Ameryki Północnej. A.H. Matthew został wyświęcony na podstawie sfałszowanego dokumentu wyborczego na biskupa. Miało to miejsce w Utrechcie, 28 kwietnia 1908 r., a jego głównym konsekratorem był arcybiskup Utrechtu Gerard Gul⁵². Matthew najpierw był metropolitą Kościoła Starokatolickiego w Wielkiej Brytanii, a po wykryciu fałszerstwa i nieprawomocności święceń został wykluczony z Unii Utrechckiej. Zarówno Vilatte, jak i Matthew, chociaż byli biskupami bez Kościołów, wielokrotnie udzielali święceń⁵³. Teolog starokatolicki U. Küry podkreśla, że z pochodzącymi od biskupów wędrownych wspólnotami, do których należą m. in. „Kościół Amerykańsko-Katolicki” i „Kościół Zachodnio-Starorzymsko-Katolicki”, prawdziwe Kościoły starokatolickie nie mają nic wspólnego⁵⁴.

Święcenia biskupie, przyjęte przez biskupów wędrownych, jak i wszelkie święcenia przez nich wykonywane, uznawane są za nieważne przez Kościoły Starokatolickie Unii Utrechckiej, w tym Kościół Polskokatolicki w RP. Nie są członkami kolegium biskupiego ani następcami apostołów ci, „którzy nie mają ważnej sukcesji apostołskiej z powodu uzyskania sakry biskupiej za pieniądze lub przedstawienia fałszywych dokumentów”⁵⁵. Kościoły Unii Utrechckiej kwestionują te święcenia nawet pomimo ich poprawności pod względem obrzędowym. Biskup E. Herzog sformułował dwie tezy, dotyczące tego zagadnienia. Pierwsza mówi, że każda konsekracja pod fałszywym pretekstem, mimo spełnienia innych koniecznych warunków, pozostaje nieważna. Druga zaś, że jeżeli *nulla Ecclesia sine episcopo* (nie ma Kościoła bez biskupa), to i *nullus episcopus sine Ecclesia* (nie ma biskupa bez Kościoła)⁵⁶. Człowiek, który samowolnie i bez wyznaczenia ze strony żadnego zorganizowanego Kościoła stara się o święcenia biskupie, nie będzie ważnie konsekrowany nawet wtedy, gdy przestrze-

⁵⁰ U. Küry, *Kościół starokatolicki. Historia, nauka, dążenia*, tłum. z niem. W. Wysoczański, Warszawa 1996, 109.

⁵¹ B. Przedpełski, *Sukcesja historyczna w zachodnioeuropejskich Kościołach starokatolickich Unii Utrechckiej. Spojrzenie polskokatolickie*, w: *Biskup – prezbiter – diakon. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn, 85.

⁵² Tamże.

⁵³ U. Küry, dz.cyt. 110.

⁵⁴ Tamże.

⁵⁵ B. Przedpełski, *Sukcesja historyczna...*, dz.cyt., 84.

⁵⁶ U. Küry, dz.cyt., 10.

gano obrzędów udzielania sakry i ich wymogów formalnych. Warunkami do udzielenia ważnych święceń i przekazania sukcesji apostołskiej u starokatolików są zawsze nie tylko właściwy porządek obrzędowy, ale również łączność ze wspólnotą Kościoła, w której i dla której dany kandydat ma przyjąć sakrę biskupią. Istotne w tym względzie wydaje się podkreślenie, że dyscyplina starokatolicka w zakresie uznawania ważności schizmatycznych święceń jest zbliżona do praktyki prawosławnej. Przykładem może być chociażby stanowisko Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w sprawie Prawosławnego Kościoła Ukrainy⁵⁷.

7. SUKCESJA HISTORYCZNA BISKUPÓW KOŚCIOŁA POLSKOKATOLICKIEGO

Kościół polskokatolicki uznaje, że sukcesja biskupów pochodzi od apostołów, na podstawie wyboru, dokonanego przez kolegium kościelne oraz ważnie przeprowadzonej konsekracji przy zachowaniu obowiązującego porządku i rytu⁵⁸. Podobnie jak w innych Kościołach o ustroju episkopalnym, tak i w Kościołach Unii Utrechckiej (w tym w Kościele Polskokatolickim w RP) istnieje stan biskupi, którego przekazywanie starokatolicy wiąże z najwyższym stopniem sakramentu kapłaństwa. Sukcesja historyczna wiąże się bezpośrednio z legitymizacją urzędu biskupa i otrzymaniem święceń biskupich⁵⁹. Do zaistnienia sukcesji Kościoły starokatolickie wymagają zaistnienia wspólnoty kościelnej z Kościołami z ustrojem synodalnym i kierowanymi przez biskupa. Sukcesja ta szczególnie ukazuje się przy wyświęcaniu nowo wybranego biskupa przez innych biskupów. Starokatolicka troska o zachowanie sukcesji historycznej ma za zadanie ukazać prawdziwą apostołskość Kościoła i kontynuację jego misji przez bezpośrednie następstwo urzędu biskupiego od czasów apostołskich.

Kościół starokatolickie wywodzą się historycznie od Kościoła Utrechtu, który ponad 160 lat przed Soborem Watykańskim I zrywa swoją więź z Rzymem. Formalne zerwanie jedności kościelnej należy datować od 15 października 1724 r., kiedy to święcenia biskupie bez zgody Stolicy Apostolskiej otrzymał w utrechckiej katedrze ks. Cornelius Steenoven⁶⁰. Głównym konsekratorem był biskup Dominicus Maria Varlet, wówczas już suspendowany. Benedykt XIII w 1725 r. uznał te święcenia za nieważne⁶¹. Biskup Varlet, który konsekrował jeszcze trzech kolejnych

⁵⁷ Zob. *Komunikat* Kancelarii Prawosławnego Metropolity Warszawskiego i całej Polski w sprawie Prawosławnego Kościoła Ukrainy (Warszawa, 23 sierpnia 2022) <https://www.orthodox.pl/wp-content/uploads/2022/08/Komunikat-PAKP.pdf> (dostęp: 1.09.2022). PAKP uznaje za nieważne sakramenty, sprawowane przez duchownych PKU, ponieważ nie uznaje tej wspólnoty za kanoniczną. Jednym z powodów jest pochodzenie święceń biskupich (i kapłańskich) w tym Kościele od arcybiskupa Filareta Denysenki, który z powodu schizmy został najpierw „pozbawiony święceń kapłańskich” (1992), a następnie „sprowadzony do stanu świeckiego”. Uznaje się, że sakramenty sprawowane przez tego duchownego poza jego kanonicznym Kościołem są nieważne.

⁵⁸ B. Przedpełski, *Sukcesja historyczna...*, dz.cyt., 67.

⁵⁹ Tamże.

⁶⁰ Tamże, 72.

⁶¹ T. Piątek, *Starokatolicyzm*, Maryawita 1987, nr 4, 11.

areybiskupów Utrechtu, wywodzi się z linii sukcesyjnej kardynała Rebiby⁶². Od święceń biskupa Hodura 29 września 1907 r. Polski Narodowy Kościół Katolicki, a po nim Kościół Polskokatolicki w RP, mają udział w linii sukcesyjnej Kościoła Utrechtu, do której należy zdecydowana większość biskupów starokatolickich⁶³.

Biskupi Kościoła Polskokatolickiego w RP przyjmowali sakrę od biskupów, którzy należeli do utrechckiej linii episkopalnej, ale nie zawsze bezpośrednio z Utrechtu. Niektórzy konsekраторzy należeli do Starokatolickiego Kościoła Mariawitów, niektórzy do Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego, a niektórzy z nich byli członkami Kościoła Polskokatolickiego. Zawsze ciągłość tę można doprowadzić wstecz do Kościoła Utrechtu, a stamtąd do linii sukcesyjnych Kościoła rzymskokatolickiego. Sukcesja apostolska biskupa Hodura i tych, których wyświęcił, nie budzi zastrzeżeń⁶⁴. „Raport o stanie dialogu między Polskim Narodowym Kościołem Katolickim a Kościołem Rzymskokatolickim (1984–1989)” stwierdził, że mają one wspólną sukcesję i zbliżony obrzęd konsekracji biskupiej⁶⁵. Ówczesny obrzęd polskokatolicki to w zasadzie przetłumaczona łacińska forma święceń sprzed reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II⁶⁶. Prawdziwość sukcesji biskupów PNKK jest potwierdzona możliwością interkomunii dla wiernych PNKK, przystępujących do sakramentów w Kościele rzymskokatolickim. Nie dotyczy ona wiernych Kościoła polskokatolickiego, który jest ciałem autonomicznym; nie stanowi to jednak o wątpliwościach w odniesieniu do jego sukcesji⁶⁷.

Biskup F. Hodur udzielił sakry ks. Leonowi Grochowskiemu (17 VIII 1924 r.)⁶⁸ i ks. Władysławowi Faronowi (30 I 1930 r.). Ksiądz Władysław Faron już jako kapłan opuścił Kościół rzymskokatolicki, przyjął sakrę jako administrator diecezji misyjnej PNKK. Następnie, po konfliktach, zorganizował własną denominację, czyli Polski Kościół Starokatolicki, by w końcu powrócić na łono Kościoła rzymskokatolickiego (27 II 1948 r.). Jego święceń biskupich nikt nie kwestionował, jednak z powodu braku zgody biskupów nie został przyjęty do episkopatu krajowego i do śmierci (1 IV 1965 r.) posługiwał jak zwykły duszpasterz, mając jednak prawo używania insygniów biskupich⁶⁹. W dzień Matki Bożej Częstochowskiej, 26 sierpnia 1936 r., w Scranton, biskup Hodur konsekrował na biskupa ks. Józefa Padewskiego, który był ostatnim biskupem diecezji misyjnej PNKK w Polsce przed utworzeniem w 1951 r. Kościoła polskokatolickiego⁷⁰.

⁶² Bishop Dominique-Marie Varlet, w: <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bvarlet.html> (dostęp: 1.08.2022).

⁶³ B. Ferdek, *Biskupi Kościoła Polskokatolickiego – drzewo sukcesji*, w: *Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn 2018, 103.

⁶⁴ Tamże.

⁶⁵ Tamże, 104.

⁶⁶ Zob. *Pontyfikał Kościoła Polskokatolickiego w RP*, Warszawa 1987.

⁶⁷ B. Ferdek, dz.cyt., 104.

⁶⁸ W. Wysoczański, *Z badań nad polskim nurtem starokatolicyzmu*, *Rocznik Teologiczny* 58 (2016) 4, 641.

⁶⁹ B. Ferdek, dz.cyt., 105.

⁷⁰ W. Wysoczański, *Polskokatolicyzm*, w: Küry U., *Kościół Starokatolicki, Historia, nauka, dążenia*, Warszawa 1996, 455.

Nowo powstała organizacja kościelna potrzebowała nowego biskupa, którym został wybrany ks. Julian Pękała⁷¹. Otrzymał on święcenia 11 grudnia 1952 r. w Warszawie⁷². Głównym szafarzem był biskup Roman Maria Jakub Próchniewski, konsekrowany na biskupa przez arcybiskupa Jana Marię Michała Kowalskiego (który sakrę biskupią otrzymał od Kościoła utrechckiego). W tych święceniach ze względów politycznych nie mógł uczestniczyć żaden biskup starokatolicki z Ameryki lub Europy Zachodniej⁷³. Biskup L. Grochowski konsekrował biskupa Maksymiliana Rode (5 VII 1959 r.) w Utrechcie, a 10 lipca 1966 r. udzielił sakry biskupowi Tadeuszowi Majewskiemu⁷⁴. Biskup Rode i biskup Majewski byli współkonsekratorami obecnego zwierzchnika Kościoła polskokatolickiego, biskupa Wiktora Wysoczańskiego, a głównym szafarzem tych święceń był arcybiskup Utrechtu Marinus Kok.

Zbieżność polskokatolickiego rytuału święceń biskupich z tradycyjnym obrzędem rzymskokatolickim i zaprezentowane dane na temat konsekratorów i drzewa sukcesji, sięgające aż do linii sukcesyjnej Rebiby przemawiają za zachowaniem sukcesji urzędu i ważnością sakry biskupów polskokatolickich w Polsce⁷⁵. PNKK, a w ślad za nim Kościół polskokatolicki, nie powstały z powodu różnic w wierze, lecz z powodu sporu o administrowanie dobrami Kościoła⁷⁶. Pomimo występujących różnic, między wskazanymi wspólnotami istnieje znacząca zbieżność w zakresie wyznawanej doktryny. Świadczy o tym także zachowanie sukcesji, dzięki przekazywaniu łaski Bożej w obrzędzie święceń, z obecnością tradycyjnego gestu nałożenia rąk⁷⁷.

8. WNIOSKI

Praktyka Kościoła Rzymskokatolickiego i Kościoła Polskokatolickiego w RP co do sposobu przekazywania urzędu biskupiego jest zbliżona, choć występują różnice na gruncie prawa własnego Kościołów. Kościół polskokatolicki zachował tradycyjne rozumienie urzędu i sukcesji apostołskiej, ponieważ przechowuje apostołską wiarę i przestrzega porządku święceń⁷⁸. Można historycznie udowodnić ważność święceń w tym Kościele przez wyprowadzanie ich z linii sukcesji kardynała Scypiona Rebiby, do której należy przeważająca część katolickich biskupów na świecie.

O ile panuje zgodność co do tych wniosków, to zauważalne są różnice w doktrynie i praktyce wspólnot w zakresie udzielania sukcesji apostołskiej i sprawowania urzędu przez biskupów, którzy otrzymali go i wykonują poza wspólnotą rodzimego Kościoła.

⁷¹ Tamże.

⁷² B. Przedpełski, *Konsekracja biskupów polskokatolickich w 1952 roku*, w: *Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn 2018, 113.

⁷³ Tamże, 116.

⁷⁴ B. Ferdek, dz.cyt., 105.

⁷⁵ Tamże, 106.

⁷⁶ Tamże.

⁷⁷ Tamże.

⁷⁸ S. Wawrzyńczak, dz.cyt., 213.

Doktryna rzymskokatolicka do ważności święceń wymaga zachowania właściwej materii, formy i intencji przez szafarza i przyjmującego. Święcenia biskupie udzielane samowolnie i bez mandatu papieskiego będą niegodziwe, a wyświęcony nie otrzyma jurysdykcji i nie będzie uważany za członka Kolegium Biskupów; co więcej, zostanie ekskomunikowany. Pomimo tego, z punktu widzenia sakramentalnego będzie nadal uważany za biskupa, chociażby nie był w łączności z papieżem i Kościołem powszechnym.

Polskokatolicy przyjmują doktrynę starokatolicką, podkreślającą więź biskupa z Kościołem partykularnym. Przyjmuje się, że chociażby zachowano właściwą materię, formę i intencję przy udzielaniu i przyjmowaniu święceń, to brak spełnienia wymogu wyboru biskupa przez wspólnotę lub posłania go do konkretnej wspólnoty czyni je nieważnymi. Dla starokatolików nie może istnieć biskup bez Kościoła ani Kościół bez biskupa. Wypracowana dyscyplina odnośnie do udzielania święceń zapobiega ich błędnemu, „magicznemu” rozumieniu przez wiernych wobec istniejącego problemu licznych „biskupów wędrownych”, prowadzących (usunięte) działalność misyjną i tworzących mikrowspólnoty, nieposiadające mandatu żadnego Kościoła.

Sukcesja urzędu biskupiego poza wspólnotą Kościoła, przeanalizowana na przykładzie praktyki rzymskokatolickiej i polskokatolickiej, jest ciekawą i niszową kwestią, wymagającą dalszych badań opartych na praktykach i tradycjach innych Kościołów i wspólnot eklezjalnych. Historyczne, teologiczne i kanoniczne studium zagadnienia może przyczynić się do uściślenia zasad podtrzymania apostolskiej sukcesji urzędu w Kościele rzymskokatolickim.

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI, *List do biskupów, do kapłanów, do osób konsekrowanych oraz wiernych świeckich Kościoła katolickiego w Chińskiej Republice Ludowej* (27 V 2007 r.), L'Ossevatore Romano, wyd. polskie, 28 (2007), nr 9, 4–16.
- Biskup – prezbiter – diakon. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. J. Jezierski, Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne 2008.
- Breviarium Fidei, Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, opr. S. Głowa, I. Bieda, Poznań: Wydawnictwo Święty Wojciech 1988.
- Ferdek B., *Biskupi Kościoła Polskokatolickiego – drzewo sukcesji*, w: *Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn: Wydawnictwo UWM 2018, 101–108.
- Gontarek A., *Liturgia święceń biskupich w Kościele Polskokatolickim w: Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn: Wydawnictwo UWM 2018, 29–37.
- Gross J., *Pochodzenie sukcesji apostolskiej polskich biskupów luteranckich*, Dziegielów: Wydawnictwo Warto 2012.
- Hryniewicz W., *Sukcesja apostolska w świetle współczesnej teologii prawosławnej*, *Collectanea Theologica* 44 (1974) 1, 25–42.
- Jakubiak P., *Problem ważności przyjęcia sakramentu święceń w prawie Kościoła Katolickiego*, Płock: Płocki Instytut Wydawniczy 2018.
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores gregis* (16 października 2003).

- Kaczmarek H., *Sukcesja apostolska papieża od XVI wieku do czasów najnowszych*, Saeculum Christianum 6 (1999) 1, 229–244.
- Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań: Pallotinum 1994.
- Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań: Pallotinum 2008.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja Inter insigniores* (15 X 1976), w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966–1994*, opr. Z. Zimowski, J. Królikowski, Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej BIBLOS 1995, 110–122.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Dekret o bezprawym udzieleniu święceń kapłańskich i konsekracji biskupiej*, AAS 68 (1976), w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966–1994*, opr. Z. Zimowski, J. Królikowski, Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej BIBLOS 1995, 109.
- Küry U., *Kościół starokatolicki. Historia, nauka, dążenia*, tłum. z niem. W. Wysoczański Warszawa: Wydawnictwo CHAT 1996.
- Majer P., *Sukcesja urzędu biskupiego według obowiązujących przepisów prawa kościelnego*, w: *Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn: Wydawnictwo UWM 2018, 89–100.
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Apostolskość Kościoła i sukcesja apostolska* (1973), http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_1973_successione-apostolica_pl.html (dostęp: 1.08.2022).
- Mokrzycki B., *Kościół w świętości*, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej 1984.
- Piątek T., *Starokatolicyzm*, Maryawita 4 (1987), 11.
- Pontyfikat Kościoła Polskokatolickiego w RP*, Warszawa 1987.
- Pontyfikat Rzymski, odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II, wydany z upoważnienia papieża Pawła VI, poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, wydanie II wzorcowe, Katowice: Księgarnia św. Jacka 1999.
- Przedpełski B., *Konsekracja biskupów polskokatolickich w 1952 roku*, w: *Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn: Wydawnictwo UWM 2018, 109–120.
- Przedpełski B., *Sukcesja historyczna w zachodnioeuropejskich Kościołach starokatolickich Unii Utrechckiej. Spojrzenie polskokatolickie*, w: *Biskup – prezbiter – diakon. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne 2008, 67–92.
- Różański M., *Sukcesja apostolska biskupów łódzkich*, Łódzkie Studia Teologiczne 11–12 (2002–2003), 169–175.
- Sobór Watykański II, *Dekret o ekumenizmie „Unitatis redintegratio”* (21 listopada 1964), w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań: Pallotinum 2002, 193–208.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele “Lumen gentium”* (18 listopada 1964), w: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań: Pallotinum 2002, 104–163.
- Sukcesja i urząd biskupa. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Olsztyn: Wydawnictwo UWM 2018.
- The Hierarchy of the Catholic Church. Current and historical information about its bishops and dioceses*, <http://www.catholic-hierarchy.org/>, [dostęp: 1.05.2022].
- Umowa biskupów starokatolickich zjednoczonych w Unii Utrechckiej, uchwalona w dniu 12 września 1974 roku*, http://www.polskokatolicki.pl/HISTORIA/DOKUMENTY/umowa_biskupow_starokatolickich.htm (dostęp: 1.06.2022).
- Vorgrimler H., *Nowy leksykon teologiczny*, tłum. z niem. T. Mieszkowski, Warszawa: Verbinum 2005.
- Wawrzyńczak S., *Dialog ekumeniczny Kościoła Rzymskokatolickiego z Kościołem Polskokatolickim w: Synodalność. Perspektywa polskokatolicka i rzymskokatolicka*, red. P. Rabczyński, Pelplin: Bernardinum 2020, 191–215.
- Wysoczański W., *Polskokatolicyzm*, w: Küry U., *Kościół Starokatolicki, Historia, nauka, dążenia*, Warszawa: Wydawnictwo CHAT 1996, 425–459.
- Wysoczański W., *Z badań nad polskim nurtem starokatolicyzmu*, Rocznik Teologiczny 58 (2016) 4, 637–656.

**SUCCESSION OF THE EPISCOPAL MINISTRY IN THE TEACHING
OF THE ROMAN CATHOLIC CHURCH AND
THE POLISH-CATHOLIC CHURCH IN THE REPUBLIC OF POLAND
WITH REGARD TO THE PROBLEM
OF WANDERING BISHOPS (*EPISCOPI VAGANTES*)**

Summary

The issue of apostolic succession is one of the subjects of ecumenical dialogue between the Roman Catholic Church and the Polish-Catholic Church in the Republic of Poland. Thanks to studies conducted in this area, it is possible to ascertain the preservation in the Polish-Catholic Church of the historical succession, originating through the Churches of the Union of Utrecht from the Roman Catholic Church. A difference, however, is the approach of the two communities to the succession of the episcopal ministry outside the community of the Church. The Old Catholic Churches, and hence the Polish-Catholics, do not recognise the validity of episcopal ordinations conferred outside the ecclesial community and without a specific mandate to confer them, even if the proper rite of conferral has been observed. The Roman Catholic Church, while regarding the conferral and reception of episcopal orders without papal nomination as giving rise to excommunication, nevertheless recognises their sacramental effect if the substance, form and proper intention of the conferral have been preserved.

Key words: apostolic succession, ecumenism, Roman Catholic Church, Polish-Catholic Church in the Republic of Poland, Old Catholic movement

Nota o Autorze

Ksiądz Szymon Krzysztof WAWRZYŃCZAK – prezbiter archidiecezji warmińskiej, magister teologii, studiuje teologię dogmatyczną w *Facoltà Teologica dell'Italia Settentrionale* w Mediolanie; posługuje w *Comunità pastorale Madonna della Visitazione* w Caronno Pertusella.
Kontakt e-mail: wawrzynczak.szimon@gmail.com